Dagens tema

- Rask-maskinen
  - Litt datamaskinhistorie
  - Registre og lagre
  - Instruksjoner
- Rasko-kode
- Raskas-kode

Datamaskinenes historie

Menneskene har alltid prøvd å lage maskiner for å løse sine problemer.

Midt på 1800-tallet var problemet *tabeller* med feil.

Charles Babbage konstruerte sin *Difference Engine* som kunne lage tabeller automatisk ved å regne ut polynomer. (Den ble først ferdig i 1991.)

Han arbeidet også med en *Analytical Engine* som skulle bli en generell beregningsmaskin.

The difference engine på *Science Museum* i London

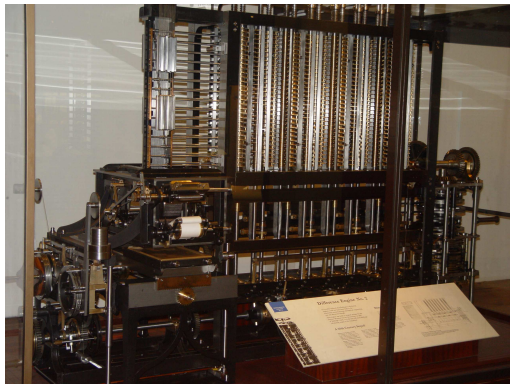

De første moderne datamaskiner

Problemet i 1930-årene var kanoner. Det er mulig å beregne en prosjektilbane, men det er mye arbeid for en matematiker.

U.S. Army Ordnance Department Ballistic Research Laboratory trengte data for dusinvis av nye kanoner.

Løsning

Lag *arbeidsbeskrivelse*, og la egne «beregnere» gjøre jobben.

Fra en eldre utgave av *Webster's Dictionary*:

computer n, one that computes; *specif:* an automatic electronic machine for performing calculations

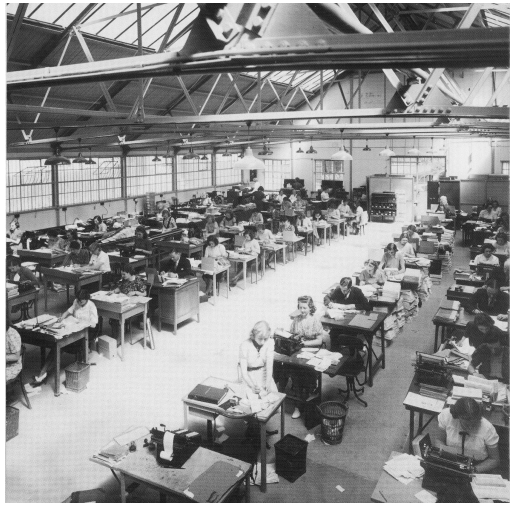

Problem

Hver bane tok opptil 20 timer å beregne (selv med elektrisk bordregnemaskin), og man trengte 2–4000 ulike baner for hver kanon.

Løsning

Lag en maskin som gjør dette automatisk.

Moore School of Electrical Engineering ved universitetet i Pennsylvania gjorde det med penger fra *Ballistic Research Laboratory*. Resultatet ble **Eniac** som ble ferdig i 1945. Den kunne beregne en kulebane på drøyt 10 s.

Eniac målte 2½×1×30 m, veide 30 tonn og inneholdt 18 000 radiorør.

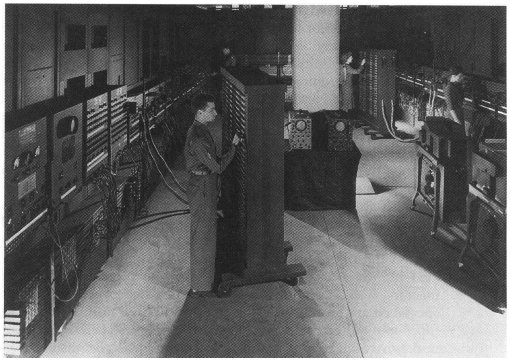

Oppbyggingen av Eniac

Tanken var å kopiere en menneskelig beregner. Den har

Aritmetisk enhet («ALU») tilsvarte regnemaskinen med de fire regneartene:

$$+ \quad - \quad \times \quad \div$$

Regnemaskinen har et tall for videre beregning; datamaskinen har et **register**.

Minnet tilsvarte et ark med mellomresultater. Datamaskinen kunne overføre innholdet av registeret til eller fra en celle i minnet.

Programmet tilsvarte beregnerens arbeidsbeskrivelse. Det skulle følges helt slavisk.

Programmet

Et program for datamaskinen inneholdt de samme elementene som beregnerens arbeidsbeskrivelse:

Aritmetiske operasjoner var mulig i de fire regneartene; svaret kom i registeret.

Mellomlagring av data skjedde ved at registeret ble kopiert til en angitt celle i minnet.

Hopp til en angitt instruksjon var nødvendig for å kunne gå i løkker.

Tester i forbindelse med hopp var typisk på om registeret var < 0, $= 0$ eller > 0.

Programmene ble etter hvert kodet som tall (mens Eniac ble kodet med kabler).

Rask-maskinen

Rask-maskinen er en forenklet MIPS-prosessor.

Den aller første «debugging»

Også de første datamaskinene hadde feil («bugs»). Den 9. september 1945 kl 15.45 fant man feilen i relé nr 70 i panel F i en Mark II Aiken elektromekanisk datamaskin og foretok den første «debugging».

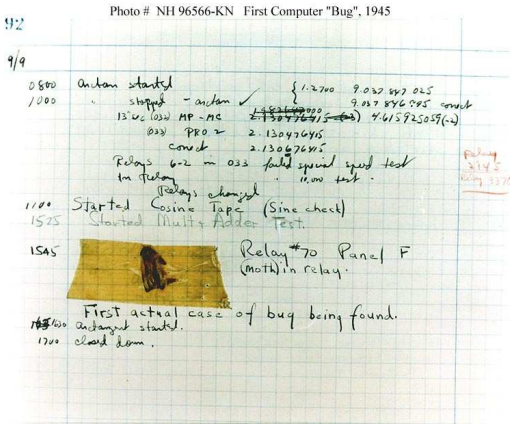

Minne:

Inneholder 10 000 celler som kan inneholde enten data eller instruksjoner.

33 registre:

R_0 inneholder alltid 0.

R_1–R_{31} inneholder data.

PC gir adressen til neste instruksjon.

Programutførelsen

Instruksjonene utføres alltid én og én:

```
PC = 0;
while (true) {
   if (PC == 9990) break;

   (CF,CA,CB,CC) = split Mem[PC];
   PC = PC + 1;
   utfør instruksjonen (CF,CA,CB,CC)
}
```


Instruksjonene

Nr	Navn	Operasjon
1	LOAD R_A, R_B, C	$R_A \leftarrow$ Mem[R_B+C]
2	SET R_A, R_B, C	$R_A \leftarrow R_B$+C
3	STORE R_A, R_B, C	Mem[R_B+C] $\leftarrow R_A$

Nr	Navn	Operasjon
4	ADD R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow R_B+R_C$
5	SUB R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow R_B-R_C$
6	MUL R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow R_B \times R_C$
7	DIV R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow R_B/R_C$

Nr	Navn	Operasjon
8	EQ R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow$ 1 hvis R_B=R_C, ellers 0
9	NEQ R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow$ 1 hvis $R_B \neq R_C$, ellers 0
10	LESS R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow$ 1 hvis R_B<R_C, ellers 0
11	LESSEQ R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow$ 1 hvis $R_B \leq R_C$, ellers 0
12	GTR R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow$ 1 hvis R_B>R_C, ellers 0
13	GTREQ R_A, R_B, R_C	$R_A \leftarrow$ 1 hvis $R_B \geq R_C$, ellers 0
14	JUMPEQ R_A, R_B, C	Hvis R_A=R_B, PC $\leftarrow$ C
15	JUMPNEQ R_A, R_B, C	Hvis $R_A \neq R_B$, PC $\leftarrow$ C

Nr	Navn	Operasjon
16	CALL R_A, R_B, C	$R_{31} \leftarrow$ PC og PC $\leftarrow$ C
17	RET	PC $\leftarrow R_{31}$

Representasjon av instruksjoner

En Rask-instruksjon lagres slik:

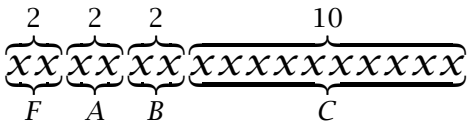

Spesielle adresser

Fem standardfunksjonen utgjør «operativsystemet» og ligger i faste adresser:

Adresse	Funksjon
9990	exit(R_{11})
9991	getchar()
9992	getint()
9993	putchar(R_{11})
9994	putint(R_{11})

Et eksempel

Dette programmet skriver ut et utropstegn:

```
 211000000000033
1600000000009993
 211000000000001
1600000000009990
```

Rasko-koden

For å få Rask-maskinen til å utføre koden, må vi «pakke den tekstlig inn» i såkalt Rasko-kode:

```
#! /store/bin/rask

 211000000000033
1600000000009993
 211000000000001
1600000000009990
```



```
> rask utrop.rask
!
DUMP
====
PC=9990
Last 6 instructions:
     0     1  9993     2     3  9990
Registers
 R0=   0  R1=   0  R2=   0  R3=   0  R4=   0  R5=   0  R6=   0  R7=   0
 R8=   0  R9=   0 R10=   0 R11=   1 R12=   0 R13=   0 R14=   0 R15=   0
R16=   0 R17=   0 R18=   0 R19=   0 R20=   0 R21=   0 R22=   0 R23=   0
R24=   0 R25=   0 R26=   0 R27=   0 R28=   0 R29=   0 R30=   0 R31=   4
Memory
   0: 211000000000033 1600000000009993 211000000000001 1600000000009990
<skipped 0-lines>
```


Raskas-kode

For å gjøre det enklere å skrive Rasko-kode, har man funnet på Raskas. Da kan man

- bruke navn istedenfor tallkoder
- bruke navn på datalokasjoner
- sette navn på instruksjoner (for å hoppe dit)

Eksempel: nexta.raskas

```
# Et minimalt testprogram:
# Det ber om et tall v og skriver så ut v+1.

main:   SET     R11,'?'     #          '?'
        CALL    putchar     # putchar(   );

        CALL    getint      # R1 = getint();
        SET     R3,1        #           1
        ADD     R11,R1,R3   # R11 = R1+ ;
        CALL    putint      # putint(R11);

        SET     R11,0       #       0
        CALL    exit        # exit( );
```

Kodefilen

Den genererte Rasko-filen ser slik ut:

```
#! /store/bin/rask

211000000000063
1600000000009993
1600000000009992
203000000000001
411010000000003
1600000000009994
211000000000000
1600000000009990
```


Kjøringen går slik:

```
> raskas nexta.raskas
> rask nexta.rask
?322
323
```


Oversikt laget av programmet raskas

```
Raskas assembler version 1.0
Source file: nexta.raskas
                        # Et minimalt testprogram:
                        # Det ber om et tall v og skriver så ut v+1.
   0:  2 11  0      63  main:   SET     R11,'?'     #         '?'
   1: 16  0  0    9993          CALL    putchar     # putchar(   );
   2: 16  0  0    9992          CALL    getint      # R1 = getint();
   3:  2  3  0       1          SET     R3,1        #          1
   4:  4 11  1       3          ADD     R11,R1,R3   # R11 = R1+ ;
   5: 16  0  0    9994          CALL    putint      # putint(R11);
   6:  2 11  0       0          SET     R11,0       #      0
   7: 16  0  0    9990          CALL    exit        # exit( );
Program labels:
exit       9990
getchar    9991
getint     9992
main          0
putchar    9993
putint     9994
```


Oppsummering

- Vi har sett på instruksjonene og registrene i Rask.
- Rask-maskinen leser filer med Rasko-kode.
- Det er lettere å skrive *assemblerkoden* Raskas enn *maskinkoden* Rasko.